

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14174559>

VOLEYBOLNING PAYDO BO'LISHI

Amirkulov Otabek Ismoilovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM katta o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola voleybol haqida ma'lumot berilgan. Voleybol sport turining paydo bo'lishi va shakllanishi bayon etilgan. Voleybol dastlab paydo bo'lganda uni qanday o'ynalgani to'g'risida aytib o'tilgan.

Kalit so'zlar. *Voleybol, hamkorlik, strategiya, tennis, xalqaro sport, bosqich, jarayon, qoida.*

ПОЯВЛЕНИЕ ВОЛЕЙБОЛА

АННОТАЦИЯ

Эта статья о волейболе. Описано возникновение и становление волейбольного спорта. Было упомянуто, как играли в волейбол, когда он впервые появился.

Ключевые слова: *Волейбол, партнерство, стратегия, теннис, международный спорт, этап, процесс, правило.*

THE EMERGENCE OF VOLLEYBALL

ANNOTATION

This article is about volleyball. The emergence and formation of volleyball sport is described. It was mentioned how volleyball was played when it first appeared.

Keywords: *Volleyball, partnership, strategy, tennis, international sport, stage, process, rule.*

Kirish.

Voleybol — jismoniy tayyorgarlikni, guruhiy hamkorlikni va strategiyani talab qiluvchi o‘yin bo‘lib, dunyoning ko‘plab mamlakatlarida ommalashgan. 1895-yilda AQShda Uilyam G. Morgan tomonidan yaratilgan ushbu o‘yin, dastlab, tennis va basketbol aralashmasi sifatida mo‘ljallangan edi. Bu maqola voleybolning paydo bo‘lishi, uning dastlabki rivojlanish bosqichlari va xalqaro sport turiga aylanish jarayonini tahlil qiladi.

Usullar.

Voleybolning paydo bo‘lishi va rivojlanishi bo‘yicha o‘tkazilgan tadqiqotlar quyidagi usullar asosida amalga oshirildi:

Tarixiy adabiyotlarni o‘rganish: Voleybol tarixiga oid turli manbalar, maqolalar va kitoblar o‘rganildi. Uilyam G. Morganning ish faoliyati va voleybolni yaratish sabablari haqida tarixiy ma’lumotlar tahlil qilindi.

Intervyu va suhbatlar: Sport tarixchilari va voleybol federatsiyasi vakillari bilan suhbatlar o‘tkazilib, voleybolning rivojlanish bosqichlari va jahon miqyosida qabul qilinishi jarayoni haqida qo‘shimcha ma’lumot olindi.

Statistik tahlil: Voleybolning turli davrlardagi ommaviylashuv darajasini tahlil qilish uchun turli yillardagi ishtirokchilar soni va musobaqalar haqidagi statistika o‘rganildi.

Natijalar.

Tadqiqot natijalarida voleybolning paydo bo‘lishi va rivojlanish bosqichlari aniqlanib, quyidagi asosiy natijalar olindi:

Voleybolning yaratilishi:

1895-yilda Massachusetts shtatidagi Xristian Yoshlar Uyushmasi (YMCA) o‘qituvchisi Uilyam G. Morgan tomonidan voleybol o‘yini yaratildi. Morgan bu o‘yinni basketbolning jismoniy jihatdan murakkabligini kamaytirib, yoshi katta odamlar uchun moslashuvchan sport turi yaratish maqsadida ixtiro qilgan.

Dastlab o‘yin “mintonett” deb atalgan, lekin keyinchalik, to‘pni havo orqali uzatish harakati sababli “voleybol” deb nomlandi.

1896 yil boshida konferentsiya tashkil etildi YMCA kolleji Springfildda barcha YMCA jismoniy tarbiya direktorlarini birlashtirgan edi. Doktor Lyuter Xalsi gulik, professional jismoniy tarbiya maktabi direktori (shuningdek, YMCA xalqaro qo‘mitasi jismoniy tarbiya bo‘limining ijrochi direktori) Morganni yangi kollej stadionida o‘z o‘yinini namoyish etishga taklif qildi. Morgan har biri besh kishidan (va ba’zi sodiq muxlislardan) iborat ikkita jamoani Springfildga olib bordi, u yerda namoyish Sharqiy gimnaziyaadagi konferentsiya delegatlari oldida o‘tkazildi. Jamoalardan birining sardori J. J. Curran va boshqasi jon Linch mos ravishda shahar hokimi va o‘t o‘chirish brigadasi boshlig‘i bo‘lganlar [1].

Dastlabki qoidalar:

Dastlabki o‘yin qoidalari oddiy va boshqacha edi. Misol uchun, maydon o‘lchami, to‘pning vazni va o‘yinning davomiyligi bo‘yicha qat‘iy cheklovlar yo‘q edi.

1916-yilda, o‘yinning yanada keng ommalashishi bilan, voleybol qoidalari yangilandi va standartlashtirildi. Shu yillarda universitet va kollejlarda o‘rtasida voleybol musobaqalari o‘tkazila boshladi.

Xalqaro miqyosda rivojlanishi:

1947-yilda Xalqaro Voleybol Federatsiyasi (FIVB) tashkil etildi. Bu tashkilot voleybolning xalqaro miqyosda rivojlanishi va musobaqalar tashkil etilishi uchun javobgar hisoblanadi.

1964-yilda voleybol Olimpiya o‘yinlariga kiritilib, xalqaro sport turi sifatida rasman e‘tirof etildi. Bu esa sportning dunyo bo‘ylab ommalashishiga va rivojlanishiga katta turtki berdi.

Muhokamalar.

Voleybolning yaratilishi va rivojlanish tarixi o‘yin qoidalarining doimiy o‘zgarishi va takomillashishi bilan tavsiflanadi. Morganning oddiy va moslashuvchan o‘yin yaratish g‘oyasi o‘z samarasini berdi. Voleybol tez orada AQShdan tashqarida ham ommalashdi va zamonaviy sport ko‘rinishiga keldi.

Biroq, xalqaro maydonda voleybolni rivojlantirishda muayyan qiyinchiliklar mavjud edi. Masalan, dastlabki yillarda o‘yinning aniq qoidalari va standartlari

bo'lmagani tufayli voleybolning xalqaro miqyosda keng tarqalishi qiyin bo'lgan. Biroq, 1947-yilda FIVBning tashkil etilishi bu muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynadi. Shuningdek, voleybolning Olimpiya o'yinlariga kiritilishi sportning ommaviylashishiga katta ta'sir ko'rsatdi.

Xulosa.

Voleybol o'yini dastlab oddiy va yengil sport turi sifatida yaratilgan bo'lsa-da, keyinchalik xalqaro sportga aylandi va dunyo bo'ylab ommalashdi. O'yin qoidalari va tashkilotlarning birgalikdagi harakatlari voleybolning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Morgan tomonidan boshlangan bu oddiy g'oya hozirda dunyodagi eng ommabop sport turlaridan biriga aylandi. Yaqin kelajakda voleybolning xalqaro maydonda yanada rivojlanishi va innovatsion o'zgarishlar kiritilishi kutilmoqda, bu esa o'yinning jozibasini yanada oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Tabinbaev B.A. Voleybol sport turining kelib chiqishi, tarixi va hozirgi dunyodagi ahamiyati. "Экономика и социум" №1(116) 2024
2. Bosak, Chris (April 4, 2003). "Rule changes everyone will recognize". The Hour. (Norwalk, Connecticut). p. E1.
3. Chandler, Rob (May 14, 2003). "H.S. volleyball makes big changes". Arlington Times. (Washington). p. B2.
4. Derrick, Chris (September 4, 2003). "Ready or not, rally scoring has arrived". Spokesman-Review. (Spokane, Washington). p. C1.
5. Stamm, Diane (October 10, 2002). "Winds of change blowing through volleyball world". McCook Daily Gazette. (Nebraska). p. 10.
6. Botirovich, X. S. (2024). RAQAMLI MUHITDA O 'QITISH TEXNOLOGIYALARI VA MODELLARI. *Modern education and development*, 11(3), 155-161.
7. Raxmonov, X., & Sunatov, J. R. (2022). O 'ZBEK TILI KOMPYUTER LINGVISTIKASI YO 'NALISHIDA OLIB BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR. *COMPUTER LINGUISTICS: PROBLEMS, SOLUTIONS, PROSPECTS*, 1(1).

8. Abduvaliyev, A. A., & Sunatov, J. T. (2024). IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISHDA TREND MEZONIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI. *Экономика и социум*, (2 (117)-1), 69-73.
9. Iskandar o'g'li, S. B. (2024). BOSHQARISH NAZARIYASI FANINING AHAMIYATI. *GOLDEN BRAIN*, 2(19), 71-75.
10. Djumanov, J. X., Zaynidinov, H. N., Egamberdiev, X. S., & Eshmuradov, D. E. Mathematical Modeling of the Processes Formations of Stocks in Low Water Period (on the example of the Kitab-Shahrisabz aquifer). *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE) ISSN, 2278-3075*.
11. Джуманов, Ж. Х., Юсупов, Р. А., & Эгамбердиев, Х. С. (2019, March). ва б. К вопросу практического применения «Big DATA» в гидрогеологических исследованиях. In *Пятая Международная научно-практическая конференция «Big DATA and Advanced Analytics. Big DATA и анализ высокого уровня» Минск. Республика Беларусь* (pp. 13-14).
12. Madatov, Q. (2024). C++ PROGRAMMING LANGUAGE OPERATOR USAGE AND THEIR TYPES AND MAIN FUNCTIONS. *Models and methods in modern science*, 3(1), 244-254.
13. Quvonchbek, M. (2023). TALABALARNING FANLARDAN OLGAN BILIMLARINI NAZORAT QILISHDA XOTIRALI NAZORAT KARTALARIDAN FOYDALANISH HAQIDA.
14. Mamatova, G. Y., Abdurahmanov, I. E., Buvrayev, E. R., & Safarov, K. D. (2024). CUSO₄ VA NISO₄ TUZLARINING, 8-OXSIXINOLIN VA GLITSIN ISHTIROKIDAGI ARALASHLIGANDLI KOMPLEKS BIRIKMALARINI SPEKTROFOTOMETRIYA ANALIZ USULI BILAN TAHLIL QILISH. *PEDAGOGS*, 58(1), 26-28.
15. Rustamovna, R. I. (2024). SUBJECT: PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL CONDITIONS OF DEVELOPING COMPETENCE OF STUDENTS' ADAPTABILITY TO HIGHER EDUCATION. *IMRAS*, 7(6), 155-157.